

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

УДК 37.018.43(485)

Анна АГЕЙЧЕВА

МОНІТОРИНГ ЕФЕКТИВНОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ШВЕЦІЇ

У статті досліджено моніторинг ефективності стосовно проблем, перспектив та майбутнього впровадження дистанційного навчання в сучасних умовах на прикладі Швеції.

Ключові слова: ефективність, дистанційне навчання, моніторинг, перспективи, технології навчання.

А. Агейчева. Моніторинг ефективності дистанційного навчання в Швеції. В статті вивчено моніторинг ефективності стосовно проблем, перспектив і майбутнього впровадження дистанційного навчання в сучасних умовах на прикладі Швеції.

Ключевые слова: эффективность, дистанционное обучение, мониторинг, перспективы, технологии обучения.

A. Aheycheva. Monitoring the effectiveness of distance learning in Sweden. The article investigates the effectiveness in monitoring problems, prospects and future implementation of distance learning in modern terms as an example of Sweden.

Keywords: effectiveness, distance learning, monitoring, perspectives, teaching technology

Мета: проаналізувати та порівняти український і шведський освітній досвід стосовно моніторингу ефективності дистанційного навчання.

Дистанційне навчання та інноваційні комп'ютерні технології мають значні перспективи в галузі освіти. Але на прак-

тиці існують деякі недоліки через проблеми з технологіями та різні погляди на методи навчання. Незважаючи на це, дистанційна освіта набирає обертів та стає все більш популярною в Україні. У Швеції досить успішно впроваджуються новітні технології та дистанційні форми навчання. Проблема їх моніторингу потребує дослідження та ретельного вивчення.

Основою дистанційного навчання є фінансове та технологічне забезпечення. Університети заощаджують гроші шляхом надання освіти студентам, які не можуть відвідувати заняття через брак часу або знаходяться на значній відстані. Теорія ефективності полягає в збільшенні кількості студентів та зниженні витрат на навчання студентів. 2005 р. у статті "Поворот розвиваючих країн до дистанційної освіти" Бартона Булаг та Марти Оверленд ідеться про необхідність країнам, що розвиваються, звертатись до Європейських держав за досвідом упровадження програм дистанційної освіти з метою постійного підвищення ефективності електронного навчання [1]. Зручність та доступність у часі та просторі – це великі переваги дистанційного навчання. Студенти не повинні знаходитися з викладачем в одному класі та залежно від використовуваного методу не повинні бути разом у часі. Це велика перевага для тих, які не можуть відвідувати заняття регулярно.

Але, незважаючи на численні переваги, існують проблеми впровадження дистанційного навчання, які необхідно вирішувати. Саме аналіз успішного освітнього шведського досвіду безперечно має велику практичну цінність у роз-

в'язанні цих питань. Моніторинг ефективності дистанційної освіти Швеції є необхідним засобом успішного впровадження дистанційної освіти в Україні.

Головними проблемами електронного навчання виступають контроль за якістю навчання, приховані витрати, недостатній рівень використання технологій і відповідального ставлення викладачів, студентів та адміністраторів до своїх обов'язків. Кожен з цих чинників має вплив на загальну якість дистанційного навчання в якості продукту. Перше питання – якість навчання, що залежить від ставлення адміністрації та інструктора. Дані результатів дослідження Олексія Северина та Анни Агейчевої, зібрані 2010–2011 років під час стажування у Швеції, показали неоднозначне уявлення про викладання дистанційної освіти.

Адміністрація вважає, що сама по собі технологія дозволить поліпшити якість навчання. Дослідження підтверджує, що технологія не вчить студентів, а реалізує ефективність навчання [2]. Необхідно відзначити, що питання полягає не в самій технології, а в безпосередньо стилі використання, розробці та реалізації курсів. Занадто часто викладачі не розробляють, а користуються існуючими технологіями. Це впливає на якість навчання. Його ефективність заснована на підготовці, розумінні інструктором потреб студентів та аудиторії. Таке ставлення навряд чи сприяє формуванню ефективного середовища навчання для студентів. Якщо адміністрація та викладачі не приділяють достатньої уваги якості освіти, це обов'язково матиме негативний вплив на весь досвід упровадження дистанційного навчання.

Наступним питанням, що потребує вирішення, є економічна ефективність програм дистанційного навчання. Потенційна економічна ефективність використання інтернет-технологій у дистанційній освіті все ще залишається недостатньо визначеною [3]. Шведські вчені доводять, що витрати на онлайн-курси залежать від того, як вони реалізуються: якщо у вигляді основного засобу навчання, це значно дорожче; якщо це не враховується адміністрацією, витрат можна уникнути, врахувавши потенційну економічну ефективність. Скандинавські дослідники виявили при дослідженні в університетах Швеції, що тільки за умови великих курсів з великою кількістю розділів можлива суттєва економія. Курси з кількістю понад 500 студентів виграли б від цієї ситуації, у той же час більш економічно ефективно навчання менших груп у традиційній обстановці. Повинні бути враховані стартові, експлуатаційні, а також витрати на персонал, щоб прийти до істинної вартості програми дистанційного навчання. Мінімальна кількість персоналу, необхідного для доставки стиснутого відео, буде наявність одного інструктора і двох техніків по одному на кожному сайті. Це означає, що необхідно мінімум троє працівників для досягнення того ж класу, що один інструктор робить в традиційній обстановці. Витрати, пов'язані з підготовкою фахівців та інструкторів не слід випускати з уваги. Для впровадження ефективного дистанційного навчання співробітники повинні бути добре навчені. Крім того, вартість технології дає можливість не використовувати весь свій потенціал. Деякі з цих проблем виникають через недостатню підготовку, окремі – через підхід викладача до використання технологій або викликані апаратними питаннями. Здавалося б зрозумілим, що викладачі повинні бути навчені використовувати інформаційно-комунікативні технології дистанційного навчання, але занадто часто вони не є достатньо обізнаними в цій галузі.

Найкраща практика дистанційного навчання залежить від творчої, добре інформованої праці тьюторів за умови правильного функціонування технологій. Шведські вчені [4, 5, 6] припускають, що нові технології не є за суттю кращими, ніж старі. Знову ж інструктор повинен бути навчений скористатися своїм досвідом і адаптувати його до нових умов дистанційного навчання.

Ключовим фактором програми дистанційного навчання є роль, яку відіграють техніки в даному процесі. Вони

підтверджують суттєву відмінність між інструкторами, які могли б адаптувати свій стиль до технологій, і тими, хто не міг би цього зробити. Перші, на думку технічних фахівців, перевершують їх у проведенні занять. Отже, інструктору необхідно призвичаїтись до освітнього середовища. Велика частина результатів залежить від ставлення та підготовки викладача.

Несправність обладнання може перешкоджати ефективності дистанційного навчання. При виникненні проблеми в класі все заходить у глухий кут і процес переривається. Якщо є дуже багато випадків, весь хід програми може бути порушений. Наприклад, якщо проектор виходить із ладу під час презентації, альтернативний спосіб подачі інформації має бути легко знайдений. Однак, якщо з поданням стиснутого відео виникають проблеми, усе заняття повинно бути зупинене, поки проблема не вирішиться. О. Северин та А. Агейчева (2011) провели дослідження студентів, що навчаються за дистанційними курсами за програмою підвищення кваліфікації Шведського інституту. Одним із питань, що ставилися до техніки, було таке: чи правильно працює технологія. Результати опитування трьох груп, що поширюються на різних сайтах, показали, що тільки 42 відсотки осіб погодилися з твердженням про те, що обладнання і технологія працюють правильно [3]. Також виявлено, що непередбачені технічні проблеми із системою скоротили час заняття і дискусії, що негативно позначилося на загальній якості презентації.

Необхідно зазначити, що немаловажним є ставлення до дистанційного навчання. Як і в будь-якій навчальній ситуації, викладач може задати тон для цього. Інструктор повинен бути відповідним чином навчений і мотивований, мати технічні навички і впевненість у використанні різних електронних пристроїв, можливість змінити спосіб, яким інформація надходить до студентів. Отже, від інструктора залежить заохочення до спільного навчання.

Незважаючи на існуючі проблеми з упровадженням дистанційного навчання, студенти задоволені тим, що вони отримують. Популярність цієї форми пояснюється тим, що вона має ряд незаперечних переваг, порівняно з традиційною, що особливо актуально для університетів, які мають декілька структурних підрозділів, розділених територіально. Використання електронного навчання знижує витрати на організацію курсів,

облаштування класів, зарплату персоналу, транспортні витрати та інше.

По-друге, украй важлива перевага в тому, що в людей з'являється можливість навчатися у зручний для них час і в зручному темпі. При використанні традиційних форм деякі співробітники не можуть бути присутніми на заняттях одночасно з колегами через відраження, зустрічі з клієнтами тощо. Але навчання є обов'язковим, воно необхідне для успішної роботи. Це створює організаційні проблеми, з якими, як правило, не стикаються компанії, що впровадили системи дистанційного навчання. Крім того, слід відзначити, що при цій формі процес навчання можна зробити безперервним. Тобто в разі появи нових навчальних матеріалів співробітники проходять курс, не очікують формування груп та організації очних курсів.

Необхідно наголосити на ефективності дистанційних форм для вироблення бізнес-знань і навичок. У кожній людині свій стиль навчання, що характеризує найбільш оптимальний для нього механізм сприйняття матеріалу. Існує певний відсоток осіб, для яких можливим способом його сприйняття є аудиторна форма навчання. Дане дослідження вказує на необхідність для викладачів адаптувати свої методи навчання у форматі дистанційного навчання. Існує безліч відмінних способів, застосовуючи які інструктори можуть краще підготуватися для роботи в класі, у тому числі використання мультимедіа технології. Інструктори повинні належним чином підготуватися до занять. Викладання курсів дистанційного навчання включає в себе нову роль для викладачів. Адміністратори мають надавати їм час, інструменти для виконання нових обов'язків, а адміністрація – забезпечити підготовку і навчання інструкторів.

Незважаючи на необхідність поліпшення якості дистанційної освіти, її майбутнє видається дуже перспективним. Збільшення числа студентів переконує в необхідності вдумливого розвитку дистанційної освіти. Завдання полягає в розробці економічно ефективних і педагогічно ефективних систем для використання в новому тисячолітті.

Звичайно, рівень необхідності навчання і можливості отримати освіту за допомогою комунікаційних технологій варіюється залежно від економічного розвитку окремо взятої країни [7]. Безсумнівно, не слід порівнювати Швецію, де комп'ютерна грамотність населення та доступність до технологічних засобів

сягає 90 відсотків, і Україну, де доступ до Інтернету є не в усього населення. Але не можна не визнати, що й у нашій державі популярність дистанційного навчання зростає з кожним роком.

Дана освітня система, як і будь-яка інша, має ряд недоліків та переваг. Її популярність, крім розвитку технологій, безпосередньо пов'язана зі зростанням вартості очного навчання. Вартість інтернет-освіти значно нижча та варіюється залежно від спеціальності, форми навчальної програми та виду навчального закладу. Крім цього, також існують різні освітні гранти та стипендіальні програми, що дозволяють безкоштовно або за часткового фінансування навчатися за дистанційною формою. Більше того, у даному випадку відсутні витрати на переліт у країну навчання, на проживання, харчування, медичну страховку. Закономірно, що з розвитком системи дистанційного навчання, упровадженням нових інформаційних технологій в освіту, розробкою перспективних педагогічних технологій і залежно від ряду інших факторів будуть удосконалюватися і нормативно-правові основи дистанційного освітнього процесу.

Проте слід визнати, що вже зараз на території України діє цілком обґрунтована і добре аргументована нормативна база, яка сприяє інтенсивному розвитку

дистанційних освітніх технологій. Департамент освіти, університету Умеа довів той факт, що з 2005 року кількість студентів дистанційного навчання значно зросла [8]. Загалом перехід до онлайн-курсів зацікавив молодь. Водночас поліпшились умови праці викладачів.

Отже, популярність цієї форми навчання пояснюється тим, що вона має ряд переваг порівняно з традиційною. Використання електронного навчання знижує витрати на організацію курсів, облаштування класів, зарплату персоналу, транспортні витрати тощо.

Крім того, за такої форми процес навчання є безперервним. Упровадження його в практику вищої освіти забезпечить формування автономності студентів, оскільки це пов'язане з необхідністю прояву пізнавальної активності, самостійності, ініціативності, відповідальності, свободи вибору, навичок самоконтролю і мотивації до оволодіння новими знаннями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Burton Bollag і Martha Ann Overland . Developing Countries Turn to Distance Education. Chronicle of Higher Education; 6/15/2005, Vol. 47 Issue 40, p 29.
2. Матеріали семінару з впровадження ІКТ технологій. – Стокгольм, Шве-

ція, Інститут Швеції. – 2010. – Жовтень. – С. 3–51.

3. Агейчева А. О. Забезпечення якості вищої освіти при впровадженні дистанційного навчання на прикладі Швеції / А. О. Агейчева // Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Бонського процесу. – К., 2012. – № 3. – Т. 1. – С. 98–105.

4. Curran, C. (2008). Online learning and the university. In W.J. Bramble & S. Panda (Eds.), Economics of distance and online learning. Theory, practice, and research, (pp. 26–51). Routledge: New York.

5. Dahlgren, E. and Karp, S. (1998). Learning in Videoconferencing. IDahlgren E (red) Fem ar med distanskurs i pedagogik och IT. Pedagogiska rapporter fran Pedagogiska institutionen. Umea Universitet. Nr 56.

6. Garrison, R. (2009). Implications of Online Learning for the Conceptual Development and Practice of Distance Education. In Journal of Distance Education, 23(2), (pp. 93–104).

7. Andersson, Christian (2008) "Teachers and students outcomes: Evidence using Swedish data", Department of Economics, Uppsala University. Economic Studies.

8. Сайт університету Умеа <http://www.umu.se/english/research>

Стаття надійшла 23.10.2013 р.

Усього за 2013 рік організовано роботу 197 курсових груп, з них на базі Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти – 189 (96%); на базі РМК – 8 груп (4%).

Аналіз показує, що основною в курсовому навчанні є очна форма (180 груп).

Очно-дистанційна форма, розпочата 2007 р., забезпечує щорічне навчання однієї групи керівників загальноосвітніх навчальних закладів.

Поступово зростає кількість курсових груп, розширюється перелік категорій слухачів, що навчаються за дистанційною формою (12 груп). Для них у середовищі дистанційного навчання інституту на даний час розміщено 72 дистанційних курси, 224 лекції, 420 тестових завдань, 98 семінарських і практичних занять, 32 презентації.

Перманентні курси як форма очно-заочного навчання апробована з 2008 р. серед учителів математики, вихователів-методистів за посадою, керівників ЗНЗ та керівників закладів нового типу. На сьогоднішній день налічується чотири таких групи.